

SŁOWO O JUBILACIE

Profesor Zenon Leszczyński najmocniej i najdłużej związany jest z Lublinem i Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Urodzony 21 grudnia 1931 roku w Drohiczynie, tam ukończył gimnazjum. Decyzja o pójściu na uniwersytet łączyła się z zamysłem studiowania prawa. Wtedy jednak, w 1949 roku, ten wydział KUL-u nie funkcjonował. Niedoszły prawnik myślał więc o filologii polskiej lub klasycznej, szczęśliwie wybierając tę pierwszą. O tym, że z całą pewnością był to wybór właściwy, świadczą późniejsze dokonania naukowe Jubilata.

Ukończywszy studia polonistyczne pracą magisterską napisaną pod kierunkiem prof. Tadeusza Brajerskiego, Zenon Leszczyński pełnił krótko obowiązki asystenta swego profesora. Rychło bowiem upomniał się o młodego językoznawcę Kraków, a ściślej Kazimierz Nitsch i jego zespół opracowujący atlas i słownik gwar polskich. W Instytucie Języka Polskiego PAN w Krakowie Jubilat pracował przez kilkanaście lat, aż do roku 1967, kiedy to wrócił do Lublina na macierzysty uniwersytet.

Ponad 30-letnia praca dydaktyczno-naukowa Zenona Leszczyńskiego na KUL-u to prowadzenie zajęć ze wszystkich przedmiotów językoznawczych na filologii polskiej, seminaria magisterskie i doktorskie, opiniowanie magisteriów językoznawczych z germanistyki. W wymiarze ludzkim zaś to niemal osiemdziesięciu wypromowanych magistrów, których rozprawy nader często warte były druku, oraz czworo doktorów. Do tej listy można już doliczać efekty pracy na Uniwersytecie w Białymstoku, któremu u schyłku lat 90. Jubilat pospieszył z odsieczą (zob. pozycję 26 w *Bibliografii*).

Recenzowanie i opiniowanie rozpraw, prac i dorobku naukowego to kolejne pole działalności Jubilata. O walorach Jego krytyki, o wnikliwości lektury i o stylistycznej celności sformułowań wiedzą niejednokrotnie tylko jej adresaci (a szkoda). Można przypuszczać, że właśnie m.in. wspomniane cechy twórczej aktywności przyczyniły się do tego, że Zenon Leszczyński jest członkiem ważnych gremiów językoznawczych, by wymienić jedynie Komitet Językoznawstwa PAN i Radę Języka Polskiego.

Początki pracy naukowej Jubilata, jej tematyka, były – jak sam wspomina – dosyć przypadkowe: wynikały z sugestii Jego mistrzów (pierwszymi byli Władysław Kuraszkiewicz, Maria Dłuska i Tadeusz Brajerski). Jednak praca nad atlasem gwar polskich, zarówno terenowa, jak i koncepcyjna, pozostawiła trwałe ślady w poglądach Profesora Leszczyńskiego na lingwistyczną działalność naukową. Najmocniej zaważyły na nich kontakty z Kazimierzem Nitschem i jego sposób podejścia do badania zjawisk językowych. Duże znaczenie mieli dla naukowego rozwoju Jubilata Witold Taszycki i – szczególnie – Tadeusz Brajerski. Nie sposób także w tym miejscu pominąć żony Profesora, dr Ireny Leszczyńskiej, pierwszej konsultantki, czytelniczki i recenzentki wszystkiego, co wychodzi spod Jego ręki.

Problematyka dialektologiczna i historycznojęzykowa była i pozostaje dla Profesora Zenona Leszczyńskiego jednym z głównych nurtów zainteresowań naukowych. Mieszczą się w nim wnikliwe studia nad rozwojem polskich grup spółgłoskowych uwzględniające polszczyznę ogólną, gwary polskie i szerokie tło słowiańskie. Wiele miejsca zajmują tu także liczne studia z geografii językowej. Wszechstronny ogląd badanych zjawisk językowych jest z pewnością jedną z cech wyróżniających prace Jubilata, stąd też na przykład wielokrotne ich cytowanie w literaturze. Wspominane tu studia nad polskim konsonantyzmem świadczą też niezbicie o tym, że – jak mówi sam Jubilat – zanurzenie w materiale gwarowym dawało i daje inspiracje.

Kolejny spory obszar badawczy stanowi dla Profesora Leszczyńskiego problematyka związana z opisem polszczyzny wynikłym z obserwacji przekładów. Najwięcej uwagi poświęcił tu Jubilat twórczości Stefana Żeromskiego, a zwłaszcza *Przedwiośniu*.

Badanie właściwości języka na podstawie przekładów dało Profesorowi asumpt do studiów nad innym problemem: zjawiskiem tabu językowego. Opisywał je i analizował wielokrotnie i z różnych punktów widzenia, aż do *Szkiców o tabu językowym* (Lublin 1988).

Najwcześniejszy w dorobku Zenona Leszczyńskiego nurt zainteresowań, czyli polszczyzna historyczna i gwarowa, dość szybko zyskał dopełnienie w postaci rozmaitych artykułów i studiów nad polszczyzną współczesną. Chodzi tu o szkice z zakresu onomastyki czy frazeologii, a także te dotyczące języka *Biblii* i religii. Poczesne miejsce przynależy tu artykułom z kultury języka, zwłaszcza zaś znakomitej rozprawce *Czy tępić ilość?* (JP 1986), tekstowi wręcz wzorcowemu, jeśli idzie o podstawy uzasadniania werdyktów poprawnościowych. Artykuł ten wskazuje przy okazji na dosyć znamienne właściwości pracy naukowej Jubilata: olbrzymie zaplecze materiałowe i przykładowe. Gdyby się pokusić o listę tytułów tekstów literackich, naukowych

i wszelkich innych, cytowanych przez Zenona Leszczyńskiego jako źródło obserwacji i ilustracji omawianych zagadnień – zawierałaby ona tysiące pozycji. Jeśli dodać do tego solidny warsztat, erudycję językoznawczą i kulturową oraz giętkie pióro – nakreślimy obraz twórczości naukowej Jubilata.

W przypadku takiej rozległości zainteresowań, jaką reprezentuje Profesor Zenon Leszczyński, nietrudne wydaje się utrafienie problematyką artykułu w bliskie Mu zagadnienia. Niniejszy zbiór prac poświęconych Jubilatowi na Jego siedemdziesięciolecie jest zatem ogromnie zróżnicowany tematycznie i metodologicznie. Także i w ten sposób wyraża się uznanie autorów wobec dorobku naukowego Profesora Zenona Leszczyńskiego.

Agnieszka Karolczuk